

Stonehenge'i Yapanlar mı?

Dünyanın en ünlü arkeolojik yapılarından biri olan İngiltere'deki Stonehenge'in koca taşlarını kimlerin yerine koyduğu, günümüze kadar bir sır olarak duruyordu. Bir tapınak mı, gözlemevi mi yoksa bir statü sembolü mü olduğu konusu da esrarını koruyan yapının yanında bulunan bir mezar, bu muazzam işi başaranlardan birkaçını gün ışığına çıkarmaya aday. Mayıs 2003 tarihinde, su borusu döşenmek üzere bir kanal açılırken rastlantı sonucu keşfedilen mezarda, 4300 yıl önce anıtın yapıldığı sıralarda gömüldükleri anlaşılan üç yetişkin erkek, bir genç ve üç çocuğa ait kalıntılar ortaya çıkarıldı. Mezarda bulunan, kil sürühi gibi eşyalar 4200-4400 yılları arasında yapılmış oldukları anlaşılan erken bronz çağı kalıntıları. İncelemeler sonucunda, mezardaki yetişkin erkeklerin,

anıtın iç halkasındaki mavitaşların kaynağı olduğu düşünülen Galler bölgesinden geldikleri anlaşılmış. Yeni mezar, 2002 yılında yine Stonehenge çevresinde bulunan ve "Amesbury Okçusu" diye adlandırılan varlıklı kişiye ait olduğu sanılan mezardaki bulguları tamamlayıcı nitelikte. Okçunun diş minesinin incelenmesi, yine yaklaşık 4300 yıl önce İngiltere'ye göç etmeden önce Alpler'de büyüdüğünü ortaya koymuştu. Yeni mezarda ortaya çıkan kalıntıları inceleyen arkeologlar, kafataslarındaki benzerliğe bakarak yetişkin erkeklerle gencin akraba oldukları sonucunu ortaya çıkarmışlar. En büyük ipuçlarını verenler de yine dişler. Dişler geliştiğe üzerindeki mine tabakası, başta içme suyundaki oksijen olmak üzere çeşitli mineralleri emer. Arkeologlar, mezarda bulunan ok başları nedeniyle Boscombe Okçuları diye adlandırılan adamların dişlerinde yüksek oranda stronsiyum belirlemişler. Oksijen izotopları arasında

yerel çevre koşulları ve deniz kıyısından uzaklık gibi faktörlere bağlı olarak değişen oranları da inceleyen araştırmacılar, okçuların 6 yaşlarına kadar Galler'de ya da yakınındaki Göller Bölgesi'nde yaşadıklarını belirlemişler. Stonehenge'in dış halkasını oluşturan muazzam kumtaşı bloklarının, 30 kilometre kuzeydeki Marlborough Downs'ta bulunan taş ocaklarından getirildiği düşünülüyor. İç halkadaki daha küçük mavi taşların kaynağının, 250 kilometre uzakta, güneybatı Galler'deki Preseli Tepeleri olduğuna inanılıyor. Bu taşlar 4000-4400 yıl önce taşınarak Stonehenge'de dizilmiş. Arkeologlar, bulunan mezarlarla Stonehenge arasında doğrudan bir ilişki kurabilmek için başka kanıtlar da gerektiğini kabul etmekle birlikte, eldeki bulguların böyle bir sonucu kaçınılmaz kıldığını söylüyorlar.

Science, 25 Haziran 2004

İran'da Keşfedilen Eski Uygarlık

MÖ 3. binyıl, Mısır'da piramitleri, Mezopotamya'da ziguratları ve Hindistan'da İndus Vadisi'ndeki büyük kentleri inşa eden uygarlıkların ortaya çıktığı dönem. Ancak, aynı tarihlerde güneydoğu İran'da da görkemli bir uygarlığın varlığı kısa süre öncesine kadar bilinmiyordu. Bunun ilk işaretini verense çoğu yerde olduğu gibi çevredeki mezarları soyan ve antika pazarlarını kabartmalı oyma taş çanaklarla dolduran kaçakçılar. Bu işaretlerin çoğalmasından üzerine eskiden Tahran Üniversitesi'nde ders veren İranlı arkeolog Yusuf Mecitzade ve Amerikalı meslektaşları Holly Pittman, Jiroft kenti yakınlarındaki iki höyükte başlattıkları kazılarda olağanüstü eserlere rastlamışlar.

Höyüklerden birinin 400 x 400 metre boyutlarında kerpiçten bir platform, üzerinde 250 x 250 metre boyutlarında ikinci bir platform, onun üzerinde de izleri görülen üçüncü bir kattan oluştuğu belirlenmiş. Yapı, 1000 kilometre uzaktaki Mezopotamya'da tapınak olarak kullanılan basamaklı ziguratları andırıyor. Mecidzade'ye göre eğer bu gerçekten bir ziguratsa, bilinenlerin en büyüğü ve en eskisi. Araştırmacı, bulduğu yapının MÖ 2300 yıllarında inşa edildiğini iddia ediyor. Ancak, Berlin'deki Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Margarete van Ess, Uruk'taki bir ziguratın

MÖ 3150 yıllarında yapılmış olduğunu belirtiyor. Aslında Jiroft'taki kazıların dikkat çeken tarafı, keşfedilen mühürlerin bolluğu ve çeşitliliği. Araştırmacılar genellikle tüccarlar ve yazıcılar tarafından imza olarak kullanılmaktaydı. Bunlardan çok sayıda bulunması, uygarlığın ticaret ilişkileri, dini ve yönetim biçimi hakkında ayrıntılı bilgiler sağlıyor. Mühürlerin birinin üzerinde, İndus Vadisi'nde yapılanlarda görülenler gibi, timsaha benzeyen bir şekil resmedilmiş. Başka mühürler de Afganistan ve

Mezopotamya'da kullanılanlarla benzeşim gösteriyor. Ancak, arkeoloji dünyasını asıl heyecanlandıran, iki küçük parça. Pittman bunların üzerindeki kabartmaların ne resim ne de geometrik şekiller olduğuna dikkat çekerek, bir yazılı metnin parçaları olabileceği görüşünde.

Science, 21 Mayıs 2004

